

7 Amsterdam (AMC), nascholing reizigersgeneeskunde en advisering 2001 'Malaria: nieuwe ontwikkelingen, preventie en (nood)behandeling' (tel. 020-5668585 Nicolaes Tulp Instituut).

*Eerste vermelding.

Personalia

In memoriam mw.dr.D.A.E.Norel. – Op 1 oktober 2000 overleed te Colmschate mw.dr.D.A.E.Norel, de eerste vrouw die door de Specialisten Registratie Commissie als chirurg werd ingeschreven (in 1941). Zij was te Zutphen geboren op 27 november 1909 als oudste dochter in een protestants gezin. Haar vader was later een hoog ambtenaar in rijksdienst. Er waren nog een andere dochter en twee zoons. Alle kinderen zwierven uit in de hele wereld; een zekere zin voor avontuur was hun niet vreemd. Wineke (zoals zij voor haar vrienden heette) studeerde geneeskunde te Leiden. Haar keuze voor de opleiding tot chirurg was destijds voor een vrouw een pioniersdaad. Zij genoot haar opleiding in de chirurgische universiteitskliniek te Groningen bij prof.dr.P.R. Michaël. Zijn besluit haar een opleidingsplaats toe te kennen was in die tijd eveneens een daad van moed en oorspronkelijkheid. Zij volgde tevens een opleiding in de gynaecologie bij dr.W.Schellekens in het Westeinde Ziekenhuis te 's-Gravenhage.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog trad Norel in bij de Witte Zusters voor Afrika. Bij de bevrijding behandelde zij als religieuze de vele oorlogsslachtoffers uit Boxtel en omgeving. Na de oorlog vertrok zij, na een aanvullende opleiding tropeneeskunde ('médecine coloniale') aan de universiteit van Parijs, als chirurg-gynaecoloog naar Afrika: eerst naar Algiers, later naar het toenmalige Opper-Volta (West-Afrika), waar zij gedurende acht jaren in het militair-civiel hospitaal werkte, bij het vreemdelingenlegioen aldaar. Het ziekenhuis was modern en voorbeeldig ingericht en werd goed geleid. Zij beschreef die jaren als de mooiste periode in haar werk.

In 1956 trad Norel uit het klooster. In dat jaar promoveerde zij aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen bij prof.dr. L.A.M.Stolte. De titel van haar proefschrift luidde: *Anatomy of the trigonum vesicae and the aetiology and treatment of spontaneous and traumatic obstetrical urogenital fistulae*. Haar onderzoek betrof een door haarzelf behandelde groep patiënten in Opper-Volta. In 1956 en 1957 was zij werkzaam in de Chirurgische Universiteitskliniek te Amsterdam bij prof.dr.I. Boerema, ter bijscholing in de moderne chirurgie. Daarna fungeerde zij in 1957 en 1958 als chef de clinique op mijn afdeling Chirurgie in het Gemeenteziekenhuis aan de Zuidwal te 's-Gravenhage. Omdat associaties op moeilijkheden stuitten, voornamelijk door weerstand van ziekenhuisdirecties, vertrok zij wederom naar Afrika en werkte als specialist tot 1970 in Tanzania en Oeganda. In de jaren 1970 tot 1975 was zij controlerend arts bij de Gemeenschappelijke Medische Dienst in de regio Leiden en 's-Gravenhage.

Wineke Norel was een levendige, aantrekkelijke, zeer veelzijdig ontwikkelde vrouw, die met groot doorzettingsvermogen en grote beginselvastheid, maar zonder enig fanatisme, haar le-

ven heeft geleid. Zij bezat een grote levenswijsheid. Zij heeft vele weerstanden moeten overwinnen, die haar echter nooit van haar stuk hebben gebracht. Met haar is een voortrekker heengegaan, een prachtvrouw, onvergetelijk voor degenen die het voorrecht hebben gehad haar te hebben gekend.

P.J.KUIJZER

Harendermolen, december 2000

Overleden. Prof.dr.R.Gispén, emeritus hoogleraar Virologie, oud-directeur van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu en oud-decaan van de Faculteit der Geneeskunde van de Rijksuniversiteit Utrecht, tevens lid van de Vereniging Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, in de leeftijd van 89 jaar (6 december 2000), Bilthoven. Mw.D.E.Teerink, internist, in de leeftijd van 78 jaar (10 december 2000), Stadskanaal. H.H.Wiebolds, huisarts-bedrijfsarts, in de leeftijd van 90 jaar (4 december 2000), Renkum. R.G.J.Willighagen, patholoog-anatoom, in de leeftijd van 78 jaar (7 december 2000), Leiden.

Promoties. BEVORDERD TOT DOCTOR. Te Amsterdam (Universiteit van Amsterdam) mw.S.Bührer-Sékula op proefschrift *A simple dipstick assay for leprosy: development, evaluation and application*, M.M.L.A.Desmet op proefschrift *Coping with the costs of illness in slum households in Bangladesh*, B.A. Hutten op proefschrift *Treatment of venous thromboembolism with vitamin K antagonists. Duration, complications and therapeutic quality control*, M.W.Langendam op proefschrift *The impact of harm-reduction-based methadone treatment on HIV infection and mortality*, A.R.Maillé op proefschrift *Quality of life in asthma and COPD. Development of a disease-specific questionnaire* en A.C.Verschuur op proefschrift *Modulation of pyrimidine nucleotide synthesis in pediatric leukemia: the pivotal role of CTP synthetase*; (Vrije Universiteit) G.G.Bon op proefschrift *Clinical and technical aspects of MUC1. Mucin detection in gynaecological practice*; te Leiden mw.M.Haarbrink op proefschrift *Lymphatic filariasis: infection, treatment and inflammatory cytokines*; te Maastricht A.E.J.M. van den Bogaard op proefschrift *Public health aspects of bacterial resistance in food animals*, mw.M.P.K.J.Engelen op proefschrift *Muscle wasting in COPD: a metabolic and functional perspective*, B.M.Stubenitsky op proefschrift *The benefit of warm perfusion to reduce reperfusion injury and predict graft function in renal transplantation* en mw.A.M.de Wilde op proefschrift *Ambulatory blood pressure measurements in stroke patients*; te Nijmegen mw.F.W.P.J.van den Berkmortel op proefschrift *Smoking and atherosclerosis* en F.M.C.Delemarre op proefschrift *Vascular aspects of human pregnancy. Clinical studies on sodium restriction and angiotensin infusion*; te Rotterdam mw.I.Bronsveld op proefschrift *Modificerende factoren in cystische fibrose*, M.L.P.Dirx op proefschrift *Statische en dynamische intensiteitsmodulatie in de radiotherapie met een multi-leaf collimator*, A.Hartog op proefschrift *Strategieën ter verbetering van de oxygenatie in experimenteel acuut longfalen*, D.Mul op proefschrift *Behandeling van vroege puberteit bij geadopteerde en niet-geadopteerde kinderen: wanneer, waarom en hoe?*, mw.I.C.van Riemsdijk-van Overbeke op proefschrift *Het tumor necrosis factor (TNF)- α systeem bij orgaanfalen en transplantatie*, mw.A.Ruiterberg op proefschrift *Vasculaire factoren bij dementie*, J.T.M.Voeten op proefschrift *Influenza: nieuwe vaccins en antivirale immuniteit*, mw.P.A.de Zeeuw op proefschrift *Kortdurende ischemie: het dubbelzijdige zwaard* en mw.C.van Zuylen op proefschrift *Farmacologische modulatie van taxanen*.

Bevorderd tot arts. Te Amsterdam (Vrije Universiteit) mw. M.J.H.de Jong.